

Etelä-Savon hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet

1 JOHDANTO

Etelä-Savon hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin tehtävänä on tuottaa Etelä-Savon kuntien sosiaali- ja terveystoimen ja pelastustoimen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Hyvinvointialueen hallintoa ohjaavat lait ja asetukset sekä hallintosääntö. Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 4 luvun 22 §:n mukaan aluevaltuuston tulee päättää hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Perusteet ohjaavat aluehallitusta sen huolehtiessa hyvinvointialueesta annetun lain 43 §:n velvoittamana hyvinvointialueen sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä hyvinvointialueen hallintosäännössä sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu.

2 SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN TAVOITE JA TARKOITUS

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua ja seurantaa, poikkeamiin reagointia ja suoriutumisen arviointia. Sisäistä valvontaa tai riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista.

Tuloksellinen riskienhallinta on olennainen osa läpinäkyvää, laadukasta ja vastuullista päätöksentekoa, jolloin se pitää sisällään riittävät vaikutusten ja riskien arvioinnit sekä perustuu tosiseikkoihin. Riskillä tarkoitetaan uhkia ja mahdollisuuksia, jotka vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen. Riski voi kohdistua esimerkiksi hyvinvointialueen asukkaiden hyvinvointiin, toiminnan palvelukykyyn ja tuloksellisuuteen, taloudelliseen asemaan, henkilöstöön, omaisuuteen, imagoon, eri sidosryhmiin tai ympäristöön.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä hyvinvointialueen ja sen konsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla johto (tilivelvolliset) ja esihenkilöt pyrkivät varmistamaan, että

- Hyvinvointialueen toiminta on tuloksellista ja taloudellista,
- Päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa,
- Lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan,

- Omaisuus ja resurssit turvataan

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta toteutuu käytännössä muun muassa selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena ja sopimusten hallintana. Toimiva sisäinen valvonta ja riskienhallinta ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä sekä vähentää tahallisia ja tahattomia virheitä, epäjohtonmukaista ja tehotonta toimintaa, taloudellisia menetyksiä ja puutteita asiain hoidossa.

Johdon velvollisuutena on toteuttaa ja seurata sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin. Väärinkäytöksenä pidetään erilaisia epärehellisiä, epäeettisiä tai hyvinvointialuekonsernin ohjeita rikkovia taikka lainvastaisia tekoja.

3 SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN TEHTÄVÄT JA VASTUUT

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perustana ovat hyvinvointialueen strategia, talousarvion toiminnan ja talouden tavoitteet sekä hyvän hallinnon periaatteet. Toiminnan tavoitteisiin liittyy keskeisesti toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä sekä turvallisuudesta huolehtiminen.

Hyvinvointialueen hallintoa ohjaavat lait ja asetukset sekä hallintosääntö. Hallintosäännössä annetaan määräykset hyvinvointialueen organisaation perusrakenteesta, johtamisen järjestämisestä, päätöksentekomenettelystä ja taloudenhoidosta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintaohjeet koskevat kaikkia hyvinvointialuekonsernin toimielimiä, johtoa ja esihenkilöitä sekä kaikkea hyvinvointialuekonsernin toimintaa, josta hyvinvointialue vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä. Henkilöstön velvollisuutena on toimia lainsäädännön sekä hyvinvointialueen määräysten, ohjeiden ja tavoitteiden mukaisesti.

Aluevaltuusto vastaa hyvinvointialueesta annetun lain mukaisesti hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta. Aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen ja sen konsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että hyvinvointialuekonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaatiotasolla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Aluehallitus vastaa hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä. Aluehallitus hyväksyy hallinto-

ja johtamistapaa, sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat toimintaohjeet ja menettelytavat sekä valvoo, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti ja tuloksellisesti. Aluehallitus hyväksyy hyvinvointialueen toimintakertomuksen sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan selonteot sekä arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä ja niiden hallinnasta

Aluehallituksen alaiset toimielimet (lautakunnat ja jaostot) vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta ja raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Lauta- ja johtokunnat ja jaostot raportoivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksista hallitukselle.

Hyvinvointialuejohtajalla on kokonaisvastuu hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ohjeistuksen mukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta ja raportoinnista aluehallitukselle.

Tilivelvollisten johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta toimialallaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Johdolla on aktiivinen selonottovelvollisuus vastuullaan olevasta toiminnasta. Tilivelvollisuusaseman puuttuminen ei vapauta esihenkilöä alaistensa toiminnan valvontavastuusta.

Esihenkilöt vastaavat sisäisestä valvonnasta omalla vastuualueellaan.

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat aluehallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeessa annettujen määräysten mukaisesti.

4 SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

Sisäisen valvonta ja riskienhallinta on olennainen osa hyvinvointialueen toimielinten ja konserniyhtiöiden hallitustyöskentelyä sekä hyvää hallinto- ja johtamistapaa. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta perustuvat järjestelmälliseen ja dokumentoituun toimintatapaan. Toimintaohjeet kytkevät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osaksi hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan johtamista, suunnittelua, päätöksentekoa ja toimintaprosesseja. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma ja riskianalyysi toimivat näyttönä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Sisäisen valvonnan tuloksellisuutta ja riskienhallintaa seurataan talousarviovuoden aikana osana toiminnan ja talouden raportointia. Käytännössä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyy vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin, kun aluehallitus valmistelelee ja kokoaa talousarvion laadinnan osana kokonaiskuvan hyvinvointialuekonsernin riskeistä ja menettelytavoista keskeisten riskien hallitsemiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Vastaavalla tavalla myös liikelaitokset, palvelualueet, taseyksiköt ja konserniyhtiöt käsittelevät talousarvion laadinnan osana kokonaiskuvan toimintaansa liittyvistä riskeistä ja menettelytavat keskeisten riskien hallitsemiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Riskienhallinnan tilaa ja tuloksellisuutta seurataan ja arvioidaan säännönmukaisesti talousarviovuoden aikana ja sen tuloksellisuudesta raportoidaan osavuosikatsauksissa ja tilinpäätöksessä.

Selonteko ja raportointi merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä pohjautuvat dokumentoituun itsearviointiin ja ne tulee käsitellä toimielimessä. Aluehallituksen hyväksymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen mukaan sisäisen valvonnan arvioinnissa käytetään yhdenmukaista arviointikehikkoa, joka tukee järjestelmällistä ja dokumentoitua johtamisen ja sisäisen valvonnan arviointia sekä kehittämistä.

Hyvinvointialuekonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa kehitetään jatkuvasti siten, että pystytään aktiivisesti vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin, hallitsemaan olennaisiksi arvioituja riskejä ja suunnitelmallisesti hyödyntämään mahdollisuuksia.

5 SISÄISEN TARKASTUKSEN TOIMINTA-AJATUS JA TEHTÄVÄT

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa, joka tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan hyvinvointialueen valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäinen tarkastus edistää toiminnallaan hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittymistä.

Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistus- sekä konsultointitoimintaa, joilla tuetaan hyvinvointialueen toiminnan tuloksellisuutta, omaisuuden turvaamista, lainmukaisuutta ja eettisyyttä, sekä johtamisessa ja päätöksenteossa käytettävän tiedon oikeellisuutta ja riittävyyttä.